

Inspirationsmateriale til undervisning

48979: Professionalisering af faglige relationer

Udviklet af:

Kirsten Bisgaard Mathiesen
Sygeplejerske, Master i læreprocesser.
SOSU Østjylland
Email: kbm@sosuoj.dk
Tlf. 24285229
20. december 2019

1. Uddannelsens sammenhæng til jobområde (FKB)

Moder-FKB:

2222 Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunalt regi

Endvidere tilknyttet følgende af EPOS FKB'er:

2222 Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunalt regi

2223 Socialpsykiatri og fysisk/psykisk handicap

2629 Pædagogisk arbejde med børn og unge

2272 Sundheds- og sygeplejeopgaver i sygehusvæsenet

2. Arbejdsfunktioner

Opgaveglidning fra det regionale sundhedsområde til det kommunale sundhedsområde betyder at opgaverne i det kommunale sundhedsområde får højere og højere kompleksitet. Samtidig er det kommunale sundhedsområde præget af et paradigmeskifte med fokus på et skifte i de værdier og tilgange, der arbejdes efter. Et skifte med øget fokus på medborgerskab (selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse) og på samskabelse (inddragelse af civilsamfundet i skabelsen af velfærd). Denne udvikling stiller både krav til medarbejdernes faglighed og deres samarbejdskompetencer. Medarbejderne skal kunne samarbejde med borgere med meget forskellige og skiftende ressourcer, behov og ønsker, ligeledes samarbejde med borgerens pårørende, netværk og civilsamfund¹.

Endvidere mødes de fagprofessionelle i det regionale sundhedsvæsen i højere grad af at såvel patienter som pårørende der i stigende grad stiller krav til sundhedsvæsenet; sundhedsvæsenet er presset på ressourcer og derfor bliver disse kompetente patienter/pårørende ofte betragtet som krævende og tidsrøvende. Men i mødet mellem patienter, pårørende og ansatte i sundhedsvæsenet ligger også kimen til et samarbejde, som kan føre til en mere effektiv rollefordeling mellem patienter og personale og til nye muligheder for at finde effektive måder at levere sundhedsydelserne på².

Der er derfor særligt behov for udvikling af kompetencer inden for samarbejde og relationer, der sætter fokus på samspil og relation i sundheds- og omsorgsarbejdet.

At arbejde med mennesker forudsætter evnen, interessen og nysgerrigheden, til at kunne sætte sig ind i andres situation og prøve at forstå deres behov. Det kræver både øvelse og erfaring.

Når man øver sig i at sætte sig ind i andres situation, vil det gøre det nemmere at forstå, hvorfor en borger³ ikke reagerer som man forventer, eller borgeren ikke vil deltage i en aktivitet.

Der kan være rigtig gode grunde til, at de mennesker man samarbejder med, såvel en borger som en kollega har en - for dig uforståelig adfærd, du kan måske opleve modstand. En del af det at være professionel, er at forsøge at forstå hvorfor, og komme såvel borger som kollega i møde.

Deltagerforudsætninger

Social- og sundhedshjælpere, social- og sundhedsassistenter, samt pædagogiske assistenter, der fx arbejder på somatiske afdelinger, i det regionale sundhedsvæsen og i kommunalt regi.

---

¹ Arbejdsmarkedspolitisk redegørelse for det pædagogiske område og social- og sundhedsområdet 2018
EPOS

² Af Katrine Kirk, cand.merc., konsulent, PAR3 konsulenterne Tove Lindhardt, ph.d., forsker tilknyttet medicinsk afdeling O, Herlev Hospital og Kim Bo Christensen, oversygeplejerske, HovedOrtoCentret, Rigshospitalet

³ For at fremme læsevenligheden anvendes begrebet borger uanset om det drejer sig om et ældre menneske, en pårørende, eller et barn.

Relevante uddannelser at kombinere med:

40128 Tværsektorielt arbejde med rehabilitering

40142 Dokumentation og evaluering af pæd./sosuarbejde

40144 Kollegial supervision på pæd.- eller sosuområdet

40598 Selvledelse og formidling i omsorgsarbejdet

43766 Interkulturel kompetence i jobudøvelsen

45668 Assistenten i det tværgående samarbejde

47266 Sundhedspædagogik i omsorgsarbejdet

47820 Borgernær forløbskoordination

48670 Mentalisering i omsorgs- og relations arbejde

3. Ideer til tilrettelæggelse.

Det anbefales at uddannelsen tilrettelægges med respekt for og inddragelse af deltagerens faglige og praktiske erfaringer.

En vigtig pointe i forhold til voksne og deres læring er, at de hovedsageligt definerer sig selv gennem deres erfaringer, den voksne definerer med sine erfaringer, hvem vedkommende er, hvorfor erfaringer bliver uhyre vigtige i et pædagogisk og uddannelsesmæssigt perspektiv. (Knowles 2012)

Alt afhængig af egen planlægning anbefales det at reflektere over muligheden for splitforløb. Et splitforløb åbner mulighed for at opfordre deltagerne til dels at observere egen professionel adfærd samt medbringe aktuelle udfordringer og dilemmaer til de sidste dages undervisning. Inspiration hertil kan hentes i transferbegrebet hos blandt andet Bjarne Wahlgren.

Det anbefales at have en eller to gennemgående undervisere på uddannelsen.

Den enkelte underviser vælger selv rækkefølgen af målene i den endelige tilrettelæggelse af uddannelsesforløbet.

Følgende materiale skal således forstås som et oplæg til, hvorledes uddannelsen kan tilrettelægges, i dette forslag er der arbejdet ud fra at deltagerne medbringer to små praksisbeskrivelser (stikord):

- En praksisbeskrivelse hvor deltagerne har beskrevet en situation hvor relationen er udfordret/mangelfuld/under pres i relation til borger/pårørende.
- Samt en praksisbeskrivelse hvor det er relationen til kollega der er udfordret/mangelfuld/under pres.

Information til deltageren om denne forberedelse gives i velkomstbrev/mailfor eksempel:

” Du bedes til denne uddannelse medbringe stikord til to små praksisbeskrivelser. Den ene skal være i relation til et samarbejde med en borger/pårørende hvor du har oplevet samarbejdet vanskeligt. Den anden skal være i relation til et samarbejde med en kollega hvor du har oplevet samarbejdet vanskeligt. Du vil på uddannelsens første dag få tid til at arbejde med din praksisbeskrivelse.”

Hvert AMU-mål bliver i det følgende behandlet i forhold til, hvilket indhold der skal til, for at deltagerne når den nødvendige viden om og færdighed i, i forhold til det handlingsorienterede mål.

Der gives eksempler på, hvilket udbytte deltagerne skal have, altså hvilke kompetencer de tilegner sig ved arbejdet med målet. Kompetencerne kan også bruges som inspiration til deltagerens refleksion over, hvad de skal bruge dagens emne til i praksis.

At arbejde med eget (deltagerens) professionelle udtryk forudsætter en vis selvindsigt. Denne selvindsigt kan fremmes, ved at deltageren arbejder med egne læringsmål til hvert handlingsorienteret mål, således at deltagerne den første dag i grupper reflekterer over ”Hvad ved jeg i forvejen” og ”Hvad har jeg behov for at lære”

En struktur for de fem dage kunne være at afslutte de fem uddannelsesdage med refleksionstid, hver dags refleksionstid indarbejdes i den følgende morgens ”indflyvning”. Den fremlæggelse som hver enkelt deltager har udarbejdet præsenteres i små grupper på 4- 5 deltagere, når alle har fremlagt, vælges et fokus punkt, som præsenteres for hele holdet.

I indflyvningen anbefales ligeledes at tilbyde deltageren en kort stund hvor de får fokus på egen læring – et blik på egne læringsmål og evt. justering heraf.

Prøve:

Til denne uddannelse er tilknyttet en skriftlig prøve. Prøveformen er en opgave med produktkrav. Produktet er en skriftlig prøve, hvor deltageren besvarer spørgsmål i en fortrykt mindmap. Spørgsmålene tager udgangspunkt i uddannelsens handlingsorienterede mål.

4. Temaer

Temaoversigt

Uddannelsen er delt op i tre overordnede temaer.

- **Tema 1**
Den professionelle medarbejders grundlag
- **Tema 2**
Den professionelle menneskesyn, relationskompetence og kommunikation
- **Tema 3**
Professionelle relationer, og analyse heraf, med henblik på at fremme den frugtbare relation.

I det følgende vil de tre temaer blive uddybet og sat i relation til de handlingsorienterede mål.

Tema 1

Den professionelle medarbejders grundlag

Formålet med dette tema at give deltageren mulighed for et "gensyn" med det lovgivningsmæssige grundlag for sundheds- og omsorgsarbejdet, og således få et redskab at reflektere med i forhold til nye krav og forventninger til deltageren som fagprofessionel. Endvidere er det tanken, at der bør stilles skarpt på retten til selvbestemmelse (grundlovens §71 stk. 1) og skabe grundlag for drøftelser både om relationens betydning for inddragelse af borgeren og medarbejderens undladelsesadfærd (Når borger siger nej, så lader jeg bare være).

I forlængelse heraf kunne det være relevant at inddrage begrebet forråelse.

Handlingsorienteret mål:

Deltageren kender rammer og lovgrundlag for det professionelle arbejde og kan omsætte denne viden ind i kerneopgaven.

Deltageren opnår viden om:

- Kender og kan formulere sig om sin kerneopgave.
- Servicelov
- Sundhedslov
- Forvaltningslov – tavshedspligt, pligt til videregivelse af oplysninger
- Grundlov § 71 stk. 1

Deltageren opnår færdigheder i:

- At anvende ovenstående viden til relevante redskaber i planlægning af opgaveløsning
- At anvende ovenstående viden i faglige relationer med såvel borgere som kollegaer.

Forslag til læringsaktiviteter:

Dag 1:

- Introduktion til den samlede uddannelse.
- Information om den relevante prøve, selve formen, regler og rammer.
- Deltagerne præsenteres for uddannelsens handlingsorienterede mål.
- Efter præsentation af de handlingsorienterede mål anbefales at der anvendes tid til at deltagerne arbejder med egne læringsmål. Dette kan gøres ud fra forskellige spørgsmålsark, ram-plet-metode, to-og-to dialog.
- Tid til at formulere den borgerrelaterede praksisbeskrivelse. **Se ide i bilag 1.**

Arbejde med at kunne formulere sig om sin kerneopgave. Jeg har gode erfaringer med at deltagere bygger deres kerne opgave i Lego, herefter fortæller og begrundes deltagerne deres "byggeri". Denne seance kan

afsluttes/opsamles med at underviser præsenterer begreber fra Bogen: *Kend din kerneopgave* af Anders Senca

Oplæg:

Oplæg om relevant lovgivning

Forslag til Arbejdsspørgsmål:

- Hvordan vil du anvende din viden om de forskellige love i planlægning af opgaveløsning?
- Giver de forskellige love dig brugbare rammer og hvordan?
- Giver de forskellige love dig dilemmaer, og evt. hvilke dilemmaer?

Forslag til indhold i refleksionstid:

Deltagerne arbejder med deres praksisbeskrivelse, ud fra følgende spørgsmål:

- Hvis jeg havde vist det jeg ved nu om lovgivning og kerneopgaven, hvordan forestiller jeg mig så at praksis var forløbet? Forbereder et lille oplæg for en mindre gruppe på 4-5 deltagere
- Arbejde med egne læringsmål: Hvad har jeg taget til mig i dag?
- Arbejde med opmærksomhedspunkter for morgendagens læringspunkter.

Dag 2, 3 og 4. dag om formiddagen.

Tema 2 og 3

Formålet med disse temaer er at give deltageren mulighed for at lære om begreber som menneskesyn, den professionelle relation, asymmetri i relationen, de mange forskellige relationer i omsorgsarbejdet. Et gensyn med de tre p'er ud fra Professionelle relationer 2019, Møller Lis Kap. 6.

En præsentation af begrebet at være anerkendende, at anerkendende kommunikation ikke er et redskab, men en væremåde der bl.a. knytter an til den enkeltes menneskesyn

Den professionelle menneskesyn og kommunikation.

Handlingsorienteret mål:

Deltageren kan i sit professionelle arbejde, gennem målrettet og anerkendende kommunikation skabe ligeværdige relationer med borgere, deres pårørende, og kollegaer.

Deltageren opnår viden om:

- Begrebet menneskesyn
- Anerkendende væremåde, anerkendende kommunikation
- Kommunikationens betydning for relationen.

Deltageren opnår færdigheder i:

- At "se", at forstå og opnå handlekompetencer til sine arbejdsopgaver, med bevidsthed om eget menneskesyn.
- At anvende sin kommunikation som fremmede for den ligeværdige relation.

Forslag til læringsaktiviteter:

Morgenarbejde med gårsdagens refleksion.

Indflyvning til dagens tema.

Oplæg:

Begrebet menneskesyn præsenteres.

- det religiøse
- det humanistiske
- det positivistiske

Inspiration kan hentes i følgende litteratur:

Egil Larsen & Yngve Hammerlin: Menneskesyn i teorier om mennesket

Efter oplægget arbejder hver deltager med på en kreativ måde at fremstille sit eget menneskesyn. herefter arbejdes der sammen to og to, makkerparret præsenterer hver sit menneskesyn, herefter reflekterer makkerparret over hvorledes den enkeltes menneskesyn får indflydelse på forskellige relationer i det professionelle arbejde.

Opsamlende plenum med fokus på, hvorledes menneskesynet påvirker relationen, og hvorledes man med nysgerrighed kan blive klogere på den andens menneskesyn uden at være intimiderende, men anerkendende.

Oplæg:

Opvarmning: mindmap på tavlen/Padlet: Hvad er kommunikation?

Oplæg:

Hvad vil det sige at være anerkendende

Hvad vil det sige at være anerkendende i sin kommunikation.

Inspiration kan hentes hos:

Michael White: Narrativ teori, Narrativ praksis

Thorkild Olesen: anerkendelse- kom nu ind i kampen.

Lanneia Meldgaard: Anerkendende kommunikation

Øvelse:

Med afsæt i filmklip, fx: " Havregrød til Egon" 12 minutter fra YouTube, dette filmklip er af ældre dato, der findes et utal af anvendelige klip.

Holdet ser filmen og tager noter undervejs – hvad får deltagerne øje på – fokus er på kommunikation - i den lille film?

Opsamling i plenum.

Forslag til indhold i refleksionstid:

Deltagerne arbejder med deres praksisbeskrivelse, ud fra følgende spørgsmål:

- Hvis jeg havde vist det jeg ved nu om relationer og kommunikation, hvordan forestiller jeg mig så at praksis var forløbet? Forbereder et lille oplæg for en mindre gruppe på 4-5 deltagere
- Arbejde med egne læringsmål: Hvad har jeg taget til mig i dag?
- Arbejde med opmærksomhedspunkter for morgendagens læringspunkter.

Tema 3

Dag 3:

Handlingsorienteret mål:

- opnår forståelse for og viden om forskellige typer relationer samt relationens betydning i forskellige faglige sammenhænge. Herunder identificere tegn på svigt i den professionelle relation og dets betydning for borger, pårørende og kollegaer.
- kan identificere faglige relationer, hvor denne møder modstand herunder forstå de psykologiske mekanismer, der henholdsvis fremmer og hæmmer præcis den professionelle relation, og kan handle på baggrund af denne viden

Deltageren opnår viden om:

- Forskellige typer af relationer i det faglige felt
- Hvad er fremmede for udvikling af den ligeværdige relation
- Hvad er hæmmende for den ligeværdige relation
- Kan genkende tegn på at den ligeværdige relation er i "fare"

Deltageren opnår færdigheder i:

- At anvende sin viden om forskellige relationer i sin opgaveløsning

Forslag til læringsaktiviteter:

Morgenarbejde med gårsdagens refleksion.

Indflyvning til dagens tema.

Indledning med et filosofisk præg

Løgstrup – den etiske fordring

Kierkegaard – hjælpekunst.

Oplæg:

Oplæg om begrebet relation. Inspiration kan hentes hos: Professionelle relationer 2018, Lis Møller.

Hvad kendetegner den professionelle relation?

Den asymmetriske relation

Dem og os

De tre p'er

Resonans

Øvelse:

Filmklippet: resonans i relationen: <https://www.youtube.com/watch?v=Z7F7GFb2X60>

Opsamling i mindmap form: Hvilke professionelle relationer er nemme at opleve resonans i og hvilke er mere udfordrende?

Når den professionelle relation er truet, her kan der arbejdes baglæns. Deltagerne inviteres til at se enten hele eller dele af dokumentaren: *Er du åndsvag*

<https://www.youtube.com/watch?v=9vlgZTyKNik>

Der udformes en opgave med henblik på at kunne identificere tegn på at den professionelle relation er truet.

Opsamlende kan der hentes inspiration hos Dorthe Birkmose: *Forråelse*.

Forslag til indhold i refleksionstid:

Deltagerne arbejder med deres praksisbeskrivelse, ud fra følgende spørgsmål:

- Hvis jeg havde vist det jeg ved nu om relationer, hvordan forestiller jeg mig så at praksis var forløbet? Forbereder et lille oplæg for en mindre gruppe på 4-5 deltagere
- Arbejde med egne læringsmål: Hvad har jeg taget til mig i dag?
- Arbejde med opmærksomhedspunkter for morgendagens læringspunkter.

Tema 3

Dag 4

Handlingsorienteret mål:

Deltageren kan anvende hensigtsmæssige analyse- og evalueringmetoder der knytter an til professionelle relationer hvilket understøtter egen udvikling i relationen og fremmer arbejdspladsens professionelle relationer.

Deltageren opnår viden om:

- Analyse- og evalueringsredskaber i forhold til relationer.

Deltageren opnår færdigheder i:

- At anvende sin viden om forskellige relationer i sin opgaveløsning
- At kunne anvende analyse- og evalueringsredskaber til at fremme den ligeværdige relation
- At arbejde fremmende for den ligeværdige relation.

Som analyseredskab i forhold til relationen kan anvendes eksempelvis Joharis vindue, teorier om den symmetriske/asymmetriske relation

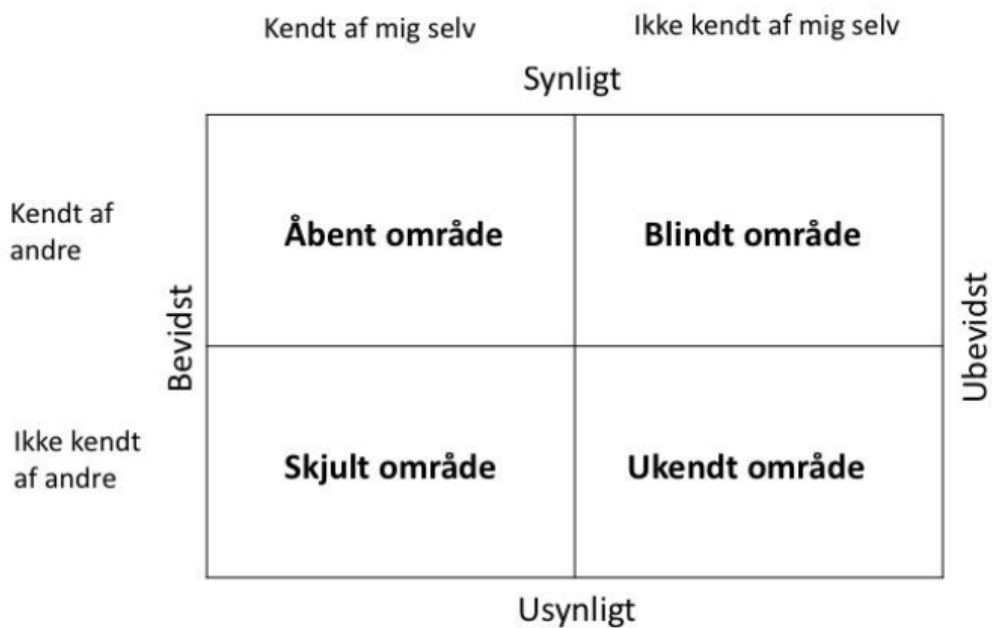
Forslag til læringsaktiviteter:

Morgenarbejde med gårsdagens refleksion.

Indflyvning til dagens tema.

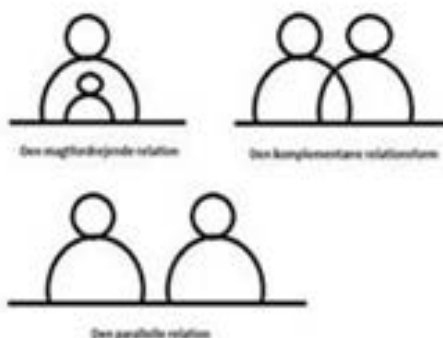
Oplæg

Inspiration til oplæg om Joharis vindue kan findes hos Gitte Haslebo, relationer i organisationer.

Professionelle relationer (prototyper) (Fl. Andersen)

- Asymmetri (magtfordrejende)
- Komplementær (ligeværd)
- Symmetrisk (parallel)

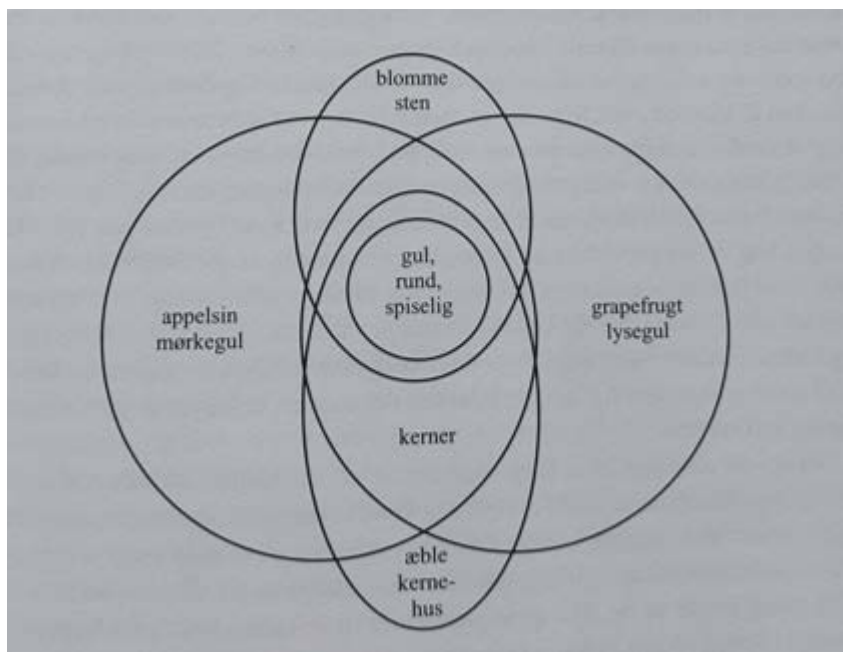
Andersen, Flemming (1985): selvbestemmelse og komplementaritet, eller om forudsætningen for at kunne finde sig selv. Unge pædagoger, 5, 1985

Andersen, Flemming: Når et barns selvbestemmelse underkendes ; Selvbestemmelse og komplementaritet. I: Grethe Kragh-Müller (red.): Samspil og konflikter. Forlaget Børn & Unge, 1994

Relations analyser

Bogen: Kvalitative forskningsmetoder - i psykologi og beslægtede fag.

Emil Kruuse. s. 166 -171

Gruppearbejde:

Efter gennemgang arbejdes der i grupper med analyse af egne praksiseksempler.

I oplæg til plenum kan der lægges vægt på hvorledes deltageren nu ser sit eget bidrag, og hvorledes de ligeværdige relationer forstås.

Der kan suppleres med udvalgte filmklip, der ligeledes gøres til genstand for analyse og drøftelser.

Opsamlingsdag:

Dag 5 formiddag:

Her inddrages alle temaer og alle målene. Der samles op på hvad deltagerne har lært indtil nu og med denne nye viden kigges der fremad. Der vil være ekstra fokus på det sidste mål

Deltageren:

- kender rammer og lovgrundlag for det professionelle arbejde og kan omsætte denne viden ind i kerneopgaven.
- kan i sit professionelle arbejde, gennem målrettet og anerkendende kommunikation skabe ligeværdige relationer med borgere, deres pårørende, og kollegaer.
- opnår forståelse for og viden om forskellige typer relationer samt relationens betydning i forskellige faglige sammenhænge. Herunder identificere tegn på svigt i den professionelle relation og dets betydning for borger, pårørende og kollegaer
- kan identificere faglige relationer, hvor denne møder modstand herunder forstå de psykologiske mekanismer, der henholdsvis fremmer og hæmmer præcis den professionelle relation, og kan handle på baggrund af denne viden
- **kan anvende hensigtsmæssige analyse- og evalueringsmetoder der knytter an til professionelle relationer hvilket understøtter egen udvikling i relationen og fremmer arbejdspladsens professionelle relationer.**

Læringsaktivitet:

Her skal deltageren kigge ind i egen praksis og organisation – fokus er også på de mønstre der er i arbejdsfællesskabet – hvordan skaber vi en kultur hos os der fordrer den gode relation til borger, pårørende og samarbejdspartnere.

Hvad skal mit næste skridt være – et læringsbrev der lægger op til præsentation på et personalemøde/teammøde.

Dag efter frokost:

Gøres klar til prøve – se prøvebeskrivelsen

Mens underviseren retter prøverne:

Forslag til indhold i refleksionstid:

Deltagerne arbejder med deres praksisbeskrivelse, ud fra følgende spørgsmål:

- Hvis jeg havde vist det jeg ved nu om relationer, og kommunikation, hvordan forestiller jeg mig så at praksis var forløbet?
- Gå hjem refleksionsøvelse: Hvad er de 5 vigtigst pointer jeg tager med fra hele uddannelsen

5. Opgaver og undervisningsmaterialer

Er beskrevet under de enkelte dage i kap 3.

6. Litteraturliste mv.

Nedenstående er tænkt som inspiration til underviserens forberedelse.

Løgstrup, K. E. (2011): Den etiske fordring. Systime.

Meldgaard, Lanneia: Anerkendende kommunikation, med empatien som vejviser. 1. udg. Frydenlund. 2019. (bog)

Møller, Lis: Professionelle relationer. 1. udg. Akademisk forlag 2014 (bog)

Røkenes, Odd Harald og Per- Halvard Hansen: *Briste eller bære*. 1. udg. Akademisk forlag, 2013. (bog)

Nørgaard, Britta: Etik og ansvar symmetri eller asymmetri? Det professionelle møde anskuet ud fra filosofien Emmanuel Lévinas (artikel)

[https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/etik-og-ansvar-symmetri-eller-asymmetri-\(ddb5e8b-a59d-4e9e-a470-43679affcd63\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/etik-og-ansvar-symmetri-eller-asymmetri-(ddb5e8b-a59d-4e9e-a470-43679affcd63).html)